

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY.

SZERKESZTŐI SZÁLLÁS:

belső farkasutczában 81 szám alatt.

Megjelen e lap hetenkint négyszer u. m. vasárnap, kedden, csütörtökön és szombaton.
 Ára évnegyedre 3 ft. o. é. Hirdetési ár: négyhasábas sorért először 7 kr., második sor 6 kr., harmadszor 5 kr., negyedszer 4 kr., s minden hirdetés után 30 kr. bélyegdíj. Előzetes s hirdetés a kiadó-hivatalnál kezelte.

KIADÓ-HIVATAL:

Középutca, STEIN J. könyvkereskedése.

Kolozsvár, február 1-jén 1862

(D) A „Wanderer“, L. jegyű írójának egy részben általunk is közölt indítványaira, a magyar jogfogalmak alapos ismeretével felelően, a többiek közt felállítja azon elvet, melyben mi is az erdélyi gyűlés eszméjéről, lapunk 17-dik számában közreadott főcikkünk elméletét látjuk kifejezve, s melyet ennek méltó corollariumul tekintünk; találván az a részlete is, a mi az egészre odaillik.

„Oly tanácskozásra, melynek egy a kormánytól előre kijelölt eredményre kell vezetnie, egy alkotmányos népképviselőt alig hárí fog állani.“

Igy nyilatkozik a „Wanderer“, s mi alig hiszünk, hogy lehessen királtságunknak alkotmányos érzelmi tagja, a ki e nézetet teljes meggyőződéssel alá ne írja.

Az alkotmányos élet folyama azon kétoldali szerződés szakadatlan eredménye, mely mellett az ily alapokon nyugvó állam szerveztetett; a két oldali szerződések pedig természetöknél fogva mindkét felet kötelezve, változtatást egyoldalul semmi részben sem szenvedhetnek, következésképpen sem a kormány a nép irányában, sem a nép a kormány irányában kényszerítő befolyást nem gyakorolhat valamely oly eredmény kivételére nézve, mely az alap-törvényeken valamely módosítást föltételez; hanem valamiképp az alaptörvény kétoldali egyezés folytán létesült, úgy annak további alakulása is a két szerződő fél kölcsönös beleegyezését föltételezi.

Ily alapokon fejtettek folyást tovább alkotmányos kérdéseink, s a kölcsönös egyezkedések után rendszerint hosszas idők érleltek ténynyé valamely elvet, mely vagy a kormánytól, vagy a néptől indult ki; de épp azért, mert a kölcsönös egyezkedések alatt sok idő telt el, a kivívott eszme az alatt a kölcsönös meggyőződésbe mely gyökeret vert, s így az e szerint kivívott eszme maradandó is volt, s a mellett ekint folyást fejlődve az államélet, nem volt kitéve rögtönös és erőszakos változtatásoknak.

Ha csak Erdélynek Magyarország alá szándékolt egyesítésének kérdését tanulmányozzuk, hány szerződést nem látunk, mely most Izabellával, majd Báthori Zsigmonddal, majd Boeskaival kötött az ausztriai házból magyar királyok által a végre, hogy e külön fejedelemséggé szakadt tartomány a magyar korona alá megint egyesüljön. Jól tudjuk I. Leopold szándékát az ország közvetlen egyesítése iránt, kinek azonban csak annyi sikerülhetett, hogy ez ország külön fejedelmi méltóságát a király sze-

mélyébe beolvastván megszüntette; tudjuk, hogy később hogyan került Erdély Magyarországgal egy közös cancellaria alá József császár alatt; s hogy Erdély rendei, kik a katolicizmus hatalmától fokint Rudolf s később Maria Theresia korából okulva nem ok nélkül féltették Erdély kivívott vallásos szabadságát, s az olygarchiától az itt egyenjogú erős nemességet; mennyire igyekeztek gátolni a dynastia egyesítő szándékát, hogy még 1791-ben törvényt is hoztak ez eszme ellen? És im az alatt a vallásszabadság uralkodó lett egész Európában, a nemesi jog védelme pedig a jogegyenlőség eszméje által feleslegessé vált, s ebből lehet megmagyarázni, hogy a mint Ferdinánd Ő Felsége, dynastiájának ősi célja szerint, Erdélyt a Magyarországgal szorosabb egyesülésre felszólította, a kolozsvári országgyűlés minden habozás s vita nélkül fogadta el a királyi előterjesztvényt, sőt nagy örömmel mondá ki az uniót, miután semmi sem létezett többé azon okokból, melyek miatt azt az ország 1791-ben ellenezte.

Igy e kérdés az időkben ért meg, s tagadhatlanul üdvöt hozott volna úgy a dynastiára, mint az országra, ha ez eszme elismerésének korszaka nem esett volna össze, az azt hamar követő forradalommal. A forradalom a dynastiát oly örvénybe sodorta, hol a különböző népelemek követelései táplálékot találtak, s siettetett igényeikkel akadályul szolgáltak a magyar alkotmány természetes fejlődésének, mely épp e fejlődés folytán tán valamivel csöndesebben, de mindenesetre a kétoldali szerződések természetes eredményeinél fogva sokkal biztosabban elégitette volna ki az ő kívánataikat is; miután ez csak rendes fejlődése lett volna a már kimondott jogegyenlőségnek.

A forradalom az alkotmány természetes fejlődését megbotlasztotta, s annak épp az egyesülés kérdése esett áldozatul, a mely szinte-szinte inkább áll érdekében a dynastiának, mint magának Erdélynek, s a melyt a teljesedésig örökké épp a kormány sürgetett. Világosan láthatjuk itt az uralkodás kiválóbb érdekét épp a centralisták újabb eszméjében, kik sokkal hamarabb készek elfogadni a dualismust, mint a dodecalismust, mert észrevették, hogy mikor egy test végelemeire kezd feloszolni, akkor közel van halála, s észrevették, hogy a birodalom csakugyan erősebb egy kibékített, s integritásában meg nem sértett magyar királyság által, mint ha e historiatilag egy területből ezer felé gravitáló tartománycsoportozattal gyűjti meg baját.

Tehát könnyen belátható, hogy e kérdésben a természetes fejlődést a forradalom és erőszak félbeszakították, s a rendes állapotba való visszatérést egyedül a félbehagyott ut vizsont megkeresése folytatása föltételezi.

Eddig ment a dolgok fejlődése, a kölcsönös törvényhozás útján, s innen kell annak tovább fejlődnie hasonló uton.

És épp ezért nem ezélszerű oly utak és módok keresése, melyek a kétoldali szerződési alapokon való tovább fejlesztést az egyik fél által előre kijelölt irányra kényszerítsék. A meglettről előre lépni, vagy ha valamely vívmány károsnak látszik, attól visszalépni, oly álladalmában, mely alkotmányos alapokon felelt csupán kölcsönös egyetértés útján lehetséges.

Igen helyesnek látjuk tehát a „Wanderer“ azon nézetét, hogy „oly tanácskozásra, melynek egy a kormánytól előre kijelölt eredményre kell vezetnie, egy alkotmányos népképviselőt alig hárí fog állani.“

A börze.

(Vége.)

Mi az a börze? Kérdjétek meg bárkitől is, a ki ama helyet ismeri, s a feleletekből megfogtok győződni, hogy nincs ép elméjű ember, a ki a börzét egyének tekintené, mint egy nyilvános játszóhelynek, a hová elmennek az emberek, hogy ezen mint a kártyán, pénz nyerjenek. Az árfolyamok apadása (baisse) vagy emelkedése (hausse) ez az, mire, mint két kockára, spekulálnak; s a mi legbátrányosabb, míg a kocka- és kártyajátéknál a hamisan játszó szigorúan büntethető csalásért, addig a börzén bármint állást foglalhat, s ha tudsz ámitni, csalhat, zsebelhetsz, a nélkül, hogy csak egyetlen kártható szót hallj. Itt nincs becsületbeli adósság. Az agiotage szótárában nincs helye a becsületnek. A ki játszott, s vesztvén, nem tud fizetni, annak elveszik csekély értékű, a melyvel milliókra hajbászott, s azzal vége. Ezért még senki se lőtte föbe magát.

A börzevilágban két emberfaj különböztethető meg: a zsebvágók és a befizetők. Ezek a nagyobb számauk, vakon vetik magukat a változó szerencse esálad karjai közé. Amazok, a kik a bolondok rovására mulatják magukat, előrelátóbbak és ügyesebbek. Vannak ugyan közöttük is hebehurgyák. Az előrelátók soha se vásárolnak többet, mint a meynyi tőkével rendelkezhetnek; megveszik az árfolyamban hanyatló értékpapírokat, s mikor jön az áremelkedés, a hausse, zsebrerakják a kamatokat s az osztalékokat. Ezek a játszóknak apró összegeket is szoktak kikölcsönözni, elősegítendők a megszorultaknak teljes bukását. A gyakorlatnak, ezek a börze hősei; egyik fülkkel a miniszteri előszobában hallgatónak, a másikkal a társulatok ügyvezetőinek salonjaiban, s igen jól értenek ahhoz, hogy mint kellessék

TÁRCA.

TÖRTÉNELMI NYOMOZÁSOK

a leopoldi diploma keletkezése körül.

KÖVÁRI LÁSZLÓ-É.

(Folytatás.)

9. Minthogy az egész ország ő felsége kez és a keresztény közönséghez buzgósgát ereje felett bizonyította és azért néhány esztendői quartélytartással s a nagy adófizetés által ki van merítve, méltóztatassék ő felsége született kegyessége szerint és atyai indulatból további quartélytartástól, élelmestől megmenteni és a tőlünk ajánlott ötven ezer tallér összeggel évenként megelégedni.

10. A törökkel való békekötés alkalmával Erdély jó biztosíték mellett befoglaltassék és az ő felsége katonái Erdélyből kivittessenek, az erődök az őrseregektől kitirittessenek és minden hadszerekek az erdélyieknek visszaadattassanak, és addig, míg kitirittetnének, kiknek az erdélyiek közül az erősegekben, vagy egyebütt akárhol javaik volnának, semmi kár és akadálylyal ne illetessenek; míg az ő felsége tisztjei vagy bármely rendű katonái Erdélyben maradtának, Erdély közigazgatásába és jövedelmi kezelésébe magokat ne avassák.

Még e projectum az Apafi fejedelemségét, a fejedelmi választást, a katonák kivételét, várak kitirittését, az adó 50,000 tallérban megalapítását kívánta. Még ekkor Erdély rendei azon jóhiszemben ringták ma-

gokat, hogy csak a protector változott, körülben, ha a háboru elesendestül, minden a régi marad, a fejedelmi kor tovább foly. De csakhamar okuk lett reményökben kételkedni, a midőn jun. 17-ről diploma helyett, leiratot kaptak, melyben a vallásszabadság megőrzése s a katonák féltelenségének megszoritása ígérte mellett, a többiekre leendő határozat a hadjárat befejezése után lön halasztva; a) míg ellenben ugyancsak június 17-ről Teleki Mihály Leopoldtól, maga s családja számára egy protectionist kap, mely Erdély átmenetelére sok időt vet. c)

Erre a legvérmesebb reményíték is megfűtözték, bár a Telekinek küldött okmányról mitsem tudtak. A szászok, hogy legalább magokat megmentsék, Caraffához követséget küldöttek, s föltekért, mint teljehatmu biztost, hogy őket a császár nevében jogaik, vallásokban magatartásában biztosítsa: miről jul. 2-dikán töle csakugyan okmányt is nyertek. Jul. 5-ről Szegednél táborból az erdélyi karoknak és rendeknek is írt. A fejedelmiből jövő felett kétségbeesett, az eszes s mondhatni miniszteri szerepet játszott Bornemisza Anna, gróf Caraffa azon fenyegetésére, hogy a fejedelmi párt Bécsbe fogásra küldi, betegségbe esett, s aug. 8-n ebessalvi kastélyában meghalt, b) mi a fejedelemre búskomolyságot, végső csapást hozott.

Az ország erre még nagyobb aggodá-

c) Kemény Adversariája szerint másolata meg van Szegedben a fise. Archivumban. 468. fasc. B. betű alatt.

d) Szász, Sylloge 50.

e) Almkärcke a luth. templom sekrestyéjébe temeték sept. 9-n. Tört. Eml. a m. nép életéből. II. 14. Fundgruben III. 362.

lomba esett. Mit kétszeresen nevelt az, hogy a császári sereg sept. 6-n Belgrádot is bevették, már csak Várad és Temesvár volt hátra, s győzelmesen nyomulván le Servian: félték, hogy minél nagyobb lesz a hódítvány, annál csekélyebb súlyt helyeznek fenn Erdélyre. Nagy Pál tanácsost tehát Bécsbe indíták, ez november 19-dikén egy hosszas, hat pontra osztott emlékiratot adott be, melyben a roppant katonai területtől fölmentése, s a diploma kiadásán kívül a váradi püspök, nádor s országbíró erdélyi ügyekbe lett beleegyezése ellen tüzetes szót emel. Azonban sikere nem volt, dec. 9-n azzal bocsátott vissza, hogy: az udvar jelenleg a török portávali békélődéssel van foglaltva, de Erdélyre is gondja van, s a diploma tárgyában, a törökkel ügy bevégezéseig legyenek türelemmel. a) Annyi volt, mint a diploma bizonytalan időre lett elhalasztatása.

V.

A diploma kiadása, beláthatlan időkre lett vettetés Erdély alkotmányos helyzetét a lét és nem lét kérdése közé készült sodorni. A fejedelem már csak árnyék; az országgyűlés már csak élmező-bizottság s legfeljebb a pipatálalom s veréb fogásról hozott törvényeket. Töltre újra bejött a katonaság, s még Caraffának Lippára is élmezőre kellett külni kiróni. c) Oly adó nyomta az országot, hogy 1689 jan. 5-én, a segességi országgyűlésen egy kapura már 250 ft

a) Szász, Sylloge 52. 64. b) L. az 1688. sept. 27. nov. 3-i radnóthi, dec. 1. ebessalvi cikkeket, Mike, Art. Diet. III. 1079-93.

s egyes egyházhelyi nemes emberre 25 főt kellett kiróni. d) Maga Teleki is könyezve vallá meg, hogy bánja mért nem fogadta el a Scherffenberg tábornok által hozott diplomát. a) Így voltak hangolva a kedélyek a midőn Vay Mihályt, a rendek ujra Bécsbe küldték; de elődénél ő se volt szerencsésebb, mért máj. 11-én kapott válaszában a diplomáról szó sincs, az általa visszabocsátatni kért, eddig Erdélyhez tartozott várokat, mint Jenőt, Temesvárt, minthogy császári fegyver foglalta vissza, megtagadták; csupán annyit tudott kivinni, hogy a 700,000 ft katonatartási díjból 50,000 főt, s annak is felét, az apr. 21-én majdnem egészen leégett Brassó részére — elégedtek. b) De mi volt ez, a midőn a nép a nagy adó miatt telkeit pusztán kezdte hagyni, s annyi adóhatrállék volt, hogy jul. 15-n pótlékadót kellett vetni azokra, kik még fizetni bírtak. S nov. 24-n, hogy a jövő évi 700,000 forintot beszédhessék, újra következett kapujától a 200 ft. e)

Azonban, mikor a kétség legnagyobb, egész váratlanul új reménysugár merült fel, melyre a diploma egyrésze alkotmányos életünk e kikötője, csakugyan létrejött. Mikor már Ausztria Albaniáig hatolt, s azon gondolkozott, hogy Drinápolyt s utána Konstantinápolyt vegye ostrom alá: a francia udvar, mit a török szövetsége, megtörve a császárral kötött fegyverszünetet, azon ürügy alatt, hogy az elűzött fürstenbergi

d) Ugyanott III. 1099.

e) Ugyanott III. 1115. 28.

f) Bethlen Mikl. II. 85.

g) Pethő krónikája, folyt. Kálnoki 3. 51. Bethlen M. II. 193. Archiv. N. F. I. 119.

pillanat érdeke szerint a hallottakat igazán előadni avagy hazudni. Ők semmit se örökölték, semmit se is szerettek, még is valódi nagy urak gyanánt élnek, vásárolnak, adnak és vesznek, mintha milliókkal rendelkeznének, mesterileg tudják ők szőnyegre hozni az olyan vállalatokat, melyek még meg se születtek, s főbeütni az elavultakat.

Ezek felett állanak azok, a kik a speculációt nagyban folytatják, a kik a börzén nem is jelennek meg soha, de azért abból roppant hasznot vonnak. Előlemlendők itt a milliomosok, a kik az árukat megvásárolják, az államközlőket, vaspályaengedélyeket, minden közhasznú s közmunkavállalatokat a legcsekélyebb igérmény által ellátnak, forgalombahoznak, a mi a vállalat megindításának nem csekély hasznát hajt. Azután jönnek az ellenőri és igazgatási hivatalok tagjai, a kik a részvényesek hálája mellett szép összegnyi borraalót raknak zsebre. Végül az eszmék emberei következnek, a legfelvilágosodottabb, a legszebb, legszeretelméltóbb, legboldogabb családok, a kik a nyilvános könyvnyomtatás, a közbiztonságot kizsákmányolják. Az eszmék emberei s a milliomosok, ezek az iparvilág grófjai, a hivatalnokok csak marquis-k. Néha a nagy grófok közt kitör a viszály; de a harc nem sokáig tart, mindjárt békét kötnek, mielőtt arról van szó, hogy közösen osztozzanak a zsákmány felett, mely a piacra kerül. Mondják, hogy az eszmék némely emberei s a milliomosok közt engesztelhetlen gyűlölet forrong, mely csak az egyik fél kiirtásával végződhetik. Hihetetlen.

Mindenki tudja, hogy a börzén oly dolgok folynak, a miket nem lehet erkölcsi szempontból igazolni. A szerző két dolog fejlődését különbözteti meg, melyeket minden tartozkodás nélkül zsebvágás és tolvajlásnak nevez. A váltóalkusz, jöllehet a hivatalnak bemutatott, a kereskedőkar által elfogadott, kezeltetett, megeskettetett; ámbar a törvény tiltja, hogy a maga nevére, s a maga kockázatára vegyen vagy eladjon, — néha behunyja szemét, s nem akar látni. Az árfolyamokat a maga és társai érdekében többnyire tetszése szerint lenyomhatja, collectív név alatt a legkisebb kockázattal a maga kezére dolgozik, nem a közönség érdekében, sőt igen gyakran az állam érdekében megrontására. Valódi vállalatok előmozdítása helyett, hogy mint dícsereket, a hitel demokratizálják, s az üzletet erkölcsiesítik, inkább az agiotage szenvedélyét gyulasztják.

Es most — ugymond a francia író — forduljunk a társadalomhoz. Mit látnak ott? Hi képmását amannak. Eszmék, elvek, érzületnek híre sincs. Undor a komoly munkától; lázas vágy tiltott nyereség után; pazar fényűzés, gyalázatos fellejtés, általános rothadás, ezek jellemzik a (francia) társadalmat.

Csoda-e ha a francia írók mitvei tele vannak obscén jelenetek, s az orcátlanság kételtelmeztet célzásokkal? Oh nem! Hiszen ők tárgyat, eszmét, lelkesülést társadalmukból kell hogy merítsenek; nem mehetnek vissza a pástori, idylli élet korába, mert hiszen az érzékes közönség a falképnél bagyna őket.

A francia írók csak a maguk környeztetét rajzolják, festik és fotográfirozzák. Mit tehetnek ők arról, hogy a collodium rémképeket, zsványokat és kéjhölgyeket állít elő?

„Van-e — ugymond a francia író borzasztó gúny — van-e Franciaországban még egy ember, a ki a becsület és igazsággal gondol? Feleljen az oraculum, a börze! És az oraculum azt feleli: „Mit nekem becsület, mit nekem igazság? Semmi gondom rá!”

De erkölcsi, anyagi és politikai helyzetünk általában olyan, hogy ez sokáig így nem tarthat tovább. Proudhon azt mondja: Kettő közül csak egy következhetik: vagy a rendszer győzelme, vagy a liquidatio, a pénzemberek (1789) 4. augst. éje.

Az industrialis anarchiát az industrialis aristocrazia követte. Ez, becsület és bátorság nélkül, többekből nekünk, mint amaz, melyet atyáink megsemmisítettek. A tulajdonképi ipar felett uralkodva csak arra tör, hogy még a földmívelési ipar felett is zsarnokoskodjék, s a nemzeti mun-

kasságát minden fonában beköbá verje „néhány elődi érdekében”. Nincs letelebb a pénz-olygarchiában, mely előtt nincs semmi kegyet se az állami se a társadalmi magassabb érdekek iránt.

Dezs u tanácsházának felszenteltetése

s az ebben tartott 1-5 ülések megnyitó beszédei.*

Előzmény. Dezs híres szabálytalan építkezéséről. Utcái különböző szegletekben vágják egy mást át, s egyenes köztük egy sincs.

Azonban a szabálytalan építkezés példányképtől még sem szolgálatot volna e város egyrésze is annyira, mint piacza, mely három évtized előtt teljesen be volt építve különböző irányban fekvő fabódék s más lom épületekkel. De az első két évtized mindezeket elakartatá, s az utolsó csak is a piac közepére épült, ezt ketté metsző ronda ragasztékokban gazdag roskadozó ó tanácsháza maradt, mely fekvése által vásárok alkalmával a külbömben sem terjedelmes tért érezhetőleg szűkíti.

E tanácsház lerontatása s egy újnak czélzerűbb helyre való építetése rég közözhajtsá vált volt, a város emelkedéséért buzgó lelkesülő lakosságnak; azonban a város vagyoni állása a közözhaj teljesülhetését hosszasan akadályozta, míg az isteni gondviselés, mely a roszból is jót következtet, az 1848-dik és 49-dik években e várost ért csapások következtében oly jövedelmi forrást nem nyitott, mely a közözhaj teljesülhetésére a szükséges képességet megadta. Ugyanis az irt években 50,000 ezüst forint hadiadót kellett fizetni, a birtokosság az allodiummal együtt a szesz- s borárulhatási jogot, a sérházat stb. elzálogosíták helybeli polgárok s vidéki birtokosoknak rang- s felekezeti külbömbég nélkül tizenkét évre, oly feltétellel, hogy a zálogba vett tárgyakat s jogokat az illetők birtokaiba csak is a kijelölt idő elteltével a zálogösszeg lefizetése után tartozzanak visszaszabcsátani. Ezen elzálogosításnak az eredménye a volt, hogy a zálogosított befektetett tőkék után mindjárt az első években 16% tiszta hasznot vettek, mit látva a volt es. k. kerületi hivatal 1855-ben a zálogosítottakat a város részére oly szerződésre lépett, miszerint ezek a zálogot átengedték az allodial casának oly feltétellel, hogy ez azt 14 évig bírassa, ez idő alatt azonban tartozék a zálogosított tőkét visszafizetni, addig 6% kamatot adni; a 14 év eltelté után pedig menjenek az elzálogosított javak 1848 előtti birtokosaiknak vissza a nélkül, hogy ezeknek akkor a zálogösszeget lekellene fizetni.

Ezen egyezkedés következtében a város oly szép jövedelemhez jutott, miszerint — bár még nyolcz évi haszonvételi joga van — nem csak hogy lefizette a zálogösszeg nagyobb részét már eddig is, de képes volt a piac déli oldalán több telkek megvásárlása után az új tanácsház piacz felőli szárnyát is felépíttetni, s mellette egy új szükségelt, s idővel a városnak díszére szolgáló utcát is nyitni, mi a halhatatlan nagy hazafi nevével Széchenynek kereszteltetett.

Igy épült fel az új díszes tanácsház egyik szárnya, melynek az erkély felébe helyezett órája kívül a piacz felőli oldalon, s belől a nagy teremben lévő kettős mutató táblája által folytonosan figyelmezteti a kün és ben levőket az idősakra pontosan ügyelni, hogy ügykezeléseikben ok nélkül ne siessenek, de el se készenek! S melynek homlokzata az azt díszítő szent István, sz. László, 1-ső Lajos, Hunyadi János, 1-ső Mátyás, Bethlen Gábor, gr. Széchenyi István, gr. Batthyány Lajos, gr. Teleki László, Kazinczi Ferencz, Kőlcsei Ferencz, Vörösmarti Mihály s Petőfi Sándor mellszobraik által az öök nagy szellemi sugározatja az utódokra; és a mely még építetlen szárny részének a folyó 1862-dik év folytáni felépítetése is, s e végre az ó tanácsház materialejának felhasználata a városi hatóságok által

* Mely utóbbiak közül a főhadnagy és főszónok urakét ezenem közreadjuk, remélve, hogy az aljegyző uré is később közreadhatjuk. Szerk.

elhatározottat, s hogy teljesültesen csak is még a kegyel mes k. főkörmányszék engedélye szükségeltetik.

E helyiség az, mely a mult 1861-dik év december 23-án felszenteltetett, s melyben a tanács ugyanazon hónap 18-ik, a választott közönség pedig 30-ik napjain működésüket megkezdék, s mely felszentelési ünnepélyt s az első ülés alkalmával tartott alkalmi megnyitó beszédeket megismertetni nem tartom érdektelennék.

(A felszentelés) egy a tanács és választott közönség kebeléből kinevezett bizottság tervezése szerint ment véghez, mit az illető hatóságok elfogadtak volt. Az ünnepély lefolyására vonatkozólag a választott közönség jegyzőkönyvében az 1861-dik év 312 szám alatt ez áll:

Folyó hó 23-án kilencz egyenved órakor megdördült az első ágyu, a vékonyan hóborította piaczon; kilencz s fél órakor a más kettő, s kilencz s háromnegyed órakor a más három, mikor is városunk összes harangjai zugása között az ezen jelekre összegyűlt városi tanács és választott közönségi tagok testületileg ájtotték ez új terembe, hol már számos nők koszoruja s nagy férfi közönség várta e testületet. Ezután egy küldöttség ment Belső-Szolnokvármegye főispánja Véér Farkas ő méltóságáért, kinek a közönség által lelkes éljennel fogadott megérkezése után megkezdődött az ünnepély.

Legelőbb a Fazakas Iváné szül. Szarvadi Róza, ifjabb Roth Pálné szül. Soós Amália urhölgyek, Márkovics Mari kisasszony, Fazakas Iván, Pécsi Imre tanácsosok, Albíai Dániel ref. kántor, Turbucz Ferencz kisdudov, Szabó Gergely tanító, Beke Sándor vál. közönségi tag, Szilágyi János, ifjabb Modi György, Técsi Gáspár polgárok, Rácz József és Biró József tanulókból, az ezen ünnepély dalai éneklésére alakult kör a Kőlcsei Hymnusra vallásos dallama éneklésre által elkészítvén erre a lelkeket, helybeli r. cath. lelkész tisz. Farkas Solán Ferencz mondott a ház szertartásos beszentelése után egy alkalmi, közliserest, s méltánylat nyert beszédet. Minek végeztével „Légy Istentől áldva közügy szentelt háza” alkalmi ének ünnepélyes hangjai tölték be a termetet. Ezután helybeli belv. hitv. lelkész tisz. Medgyes Lajos emelt buzgó könyörgést e város jövőjeért, mire Garai körénke daloltatott. Végül helybeli görög egyesült lelkész és esperes tisz. Kulcsár János a ház részéről másodszeri megszentelése után egy vallásos könyörgéssel befejezván az egyházi szertartásokat a nevezett kör a „Légy Istentől áldva” alkalmi dal újból éneklése s a főispán ő méltósága eltávozása után az ünnepély beveződött, s a testületek, s a közönség egyes tagjai eloszlának, sietve családjaik körébe áttitenni a szent érzelmeket, melyekkel az ünnepély lefolyta alatt eltelték.

Ezen nap, melyben elhagyta az ós tanácsházat, hol atyáink megtarták e várost felszentelők ez utat, hogy lenne ez a jövő felvirágoztatásának s boldogságának küzdtere, a polgári öröm fényes ünnepe volt.

Igy írja le az ünnepélyt a jegyzőkönyv, mihez mint közlő csak még azt teszem, hogy az ének kör oly köztetést s elismerést vivott ki maga részére, minőt számos évek óta Dézsén egy sem. (Folytatjuk.)

KÜLÖNFÉLÉK.

— A „Pesti Napló” újdonságai közt olvassuk: „Deák Farkas, erdélyi író beszédeinek második füzetét a rendőrség lefoglalta.”*) Tehát a „Pesti Napló” újdonsága előtt a Királyhágó nemesak természeti és államjogi tekintetben, hanem a közös szellemi munkásság birodalmára nézve is elkülönítő fal volna? Nem hiszünk! De, miután pár évvel ezelőtt ugyan e kérdés felett ugyancsak a „P. N.” újdonsága velünk néhány barátságos szót váltott, mi is barátságosan figyelmeztetjük e kis tollhírára, ha rosz neven nem venné.

*) Akadályra talált, de később kiadta egy kis ivnyi átdolgozat után. Szerk.

herceget akarja visszavinni, berontott Németországba, s a mult év dec. 14-én kiáltványban tudatá, hogy fegyvert fogott. Erre Ausztria hosszas vívmánya nagyrésze, egyszerre összeomlott. Sergeit az Alduna tájáról a Rajna mellé kellett vonnia, a meghódított albaniaiak, bolgárok, kiket a német tisztek sarcolása elkeserített, azonnal török és tatárért küldettek, magok is fegyvert fogtak. Bár Veteráni tábornok máj. 5-n Erdélyből szép sereggel ment segítségre, s a helyébe főhadikormányzóságra lépett Haigler tábornok később szintén kisetett: mégis csak Albania, Szervia elvesztése lett vége; s ősszel a midőn Haigler tábornok Oláhországban akart teli szállást venni, hogy legalább Oláhországot megtarthassa, az előbb hűséget ígért vajda, szintén tatárakért küldött, s benyomták őket Erdélybe. a)

A török tehát újra fellépett Magyarország visszafoglalására: 1690 tavaszára nagyszertű betűtásra készült. Ily előhírek közepette nyitá meg Apafi az apr. 4-ére hirdetett országgyűlést Fogarason. A fejedelmet az újabb hírek búskomolyságából felvillanyozták volt, Radnóthról, hol a nyarat oly lelki kinok közt töltötte volt, hogy enni sem akart, mert félt, hogy megéteik, s az emberekkel Telekitől félelmében csak titkos ajtókon érintkezett; ősszel Ebesfalvára ment, orvosi tanácsára kedvező időtöltését, a zenehallgatást újra elvettte, sőt nősülni akart, úgy érkezett Fogarasba; hol apr. 10-n még vadászni ment. Másnap rosszul érezte magát, de még templomba ment. Apr. 15-n már halva fektet,

nem minden gyanuja nélkül a véletlen halálnak. b)

(Folytatjuk.)

JUDITH TÖRTÉNETE.

X.

(Folytatás.)

— Elhiszem azt, szolt az elnök átvérve a néma beszédet, elhiszem, hogy az anya leányát bűnösnek nem tartja. De terhelő bizonyítványok állanak szemben az egyszerű tagadásal. Asszonyom, ne zavarja a törvénykezés folyamát, mely talán az ártatlanság kitisztzására lesz káros hatásal.

Oláh Miklósné szerencsétlen leányához rohant, átkarolta őt s kezével tagadó intéseket tett, majd kézmozdulataival a csecsemő megfogását ánoztta. S újra áttölte gyermekét, s tagadó intéseket tett jobbajával, ekkor előlépett s magára mutatott.

E perczben egy kitűnően feldúlt arcu férfi állott fel a népség közül egy löczára, hogy szava érthetőbb legyen, összekuszált arcvonásairól alig ismerhetünk Kecsetre, ki úgy látszik, hogy indulatos, de egyszerűsmind érzékenykező véralakából kifolyólag végtelen szenvedhetet a szerencsétlen Judith talán veszedlyesb örvényben látva, mint a minőt az ő megcsalt szerelmének s feltékenységének bosszúvágya ohajtott.

b) Almakeréken temették el 1691 elején. Cserei Hist. 194—96. Sylloge 37. Trit. Em. a. m. ép életéül. II. 14. Bethlen Mikl. II. 108.

— Uraim! — szolt Kecseti — nem akarják-e érteni a néma anya tagjartatásait, holott azoknak magyarázatát lehetnek a kiker dezésben és tanvallomásokban? Nem olvasák-e a vádolt nő tiszta és nyugodt arcáról, hogy ő gyermekgyilkos nem lehet? Egy nő, ki soha törvényszék előtt nem állott, lehetne-e ily nyugodt, ha bűnös volna? Olvasák Biró Péterné vallomását. A bekecsi pástorkalból estszürkülletben néma és dült kedélytől rohanat ki, utána sikoltózás hallszott. Ah következtessenek, uraim! A dült kedélytől nőnek maniaja volt a gyermekgyilkolás. Megkísérté azt egykor saját leányán. Judith csecsemőjét ki ölte meg asszonyom? végzé Kecseti dörgő szóval s dült tekintettel nézve Oláh Miklósnéra.

Az agg nő arczaín látható örömmel fejezte ki, hogy Kecseti érti őt, s magára mutatott, kifejezni akarva, hogy a gyilkos ő maga...

— Nem igaz, nem igaz! — sikol a elremült Judith. — Ő áldozat akar lenni miattam. És megzavarja ezáltal kimért magatartásomat. Ő meg akar halni, hogy éltem megmentse: és megöl engem.

Judith ezen szavaira Oláh Miklósné a tagjartatások minden lehető magyarázatával értelmezni akarta, hogy leánya ártatlan és ő a bűnös.

— Ne higyenek neki, uraim! — kiálta elremült aggodással Judith... Ő vértanu akar lenni éretem. Ez siettet elhatározásomat. Miért jöttél ide anyám? Avagy képzeltetsz-e engem oly romlottnak, hogy kinos halálotat tülélhetnék? Ne figyeljenek néma és érthetetlen intéseire, uraim! Az ő ünfeláldozása engem teljes nyíltságra kötelez. Mitsem taga-

dok többé. Elismerem az egész vádat. Én vagyok a gyilkos.

Oláh Miklósné vértrázó sikoltás közt rogyott össze. Az elnök inte a szék szolgálinak, hogy a szerencsétlen agg anyát vigyék ki s orvosi segélyről gondoskodjanak.

A bűnkereset be vala fejezve. Judith a bűnt magára vallá, s vallomása mellett újabb kikérdés után is szilárdan megmaradt.

A törvény pedig azt parancsolta, hogy a gyermekgyilkos anyák elevenen elvermeltesenek.

A rettentő ítélet kimondatott. Az siperesi ügyvéd által felebbezve lón, a döntő felsőbb törvényszékekre.

XI.

A Judith ellen indított pörben a megyetörvényszéki ítélet legfelsőbb helyen is helybenhagyott, s nagy megindulást lehetett érezvenni a népség tekintetén, midőn az irtozatos ítélet a megyei törvényszék által kihirdettetett.

Éppen azon órában érkezett a városba sebesen hajtva a Jézus-szerzet egy fiatal tagja — Mátyás atya, ki egyenesen Dózsa Péter szállásán állt meg, s látható megindulással sietett az éppen akkor hazaérkezett királybíró elébe.

(Folytatjuk.)

— Stefano Arlotto a „kaucuk ember“ epithetonról híres gimnastikus, és William accrobata művés a jövő bétén szinpadunkon láttatni fogják művészetüket. — Dobo Katiczát ma másodsor szándékoznak színre hozni.

— Az erdélyi megyék élére állított főispáni és főkirálybírói helyettesek is ugyanazon fizetési kedvezményben részesülnek, mint a Királyhágón tulák. I. azon esetre, ha hivataluk politikai változások folytán megszűnne, mostani fizetéseiket rendelkezési állapotuk alatt is kapni fogják.

— A mint „Bukovina“ című lap hirdetési róvátaiban látjuk, e tartomány fővárosában Czernovicban tanulják a magyar táncot, s a könyvtérkedések is ugyancsak hirdetik a csárdásokat.

— Pétervárotról azon gyászos hír kering, hogy a déli Oroszországba tavaly bevándorolt 7000 bolgár magával hozta a pestist, a mely nem járványos ugyan, de egyes eseteknél aztán annál veszélyesebb; sőt állják, hogy a fekete tenger melletti közakok közt is kiültött ezen fékélyes mirigy betegség, s annak csak híre is Pétervárotról nagy rémülést okozott.

— A bolondok Bécsben bálóznak. A lapok írják, hogy a bécsi elmebetegek intézetében bál rendeztetik, melyben a kevésbé beteg örültek báli jelmezben fognak részt venni.

Nemzeti színház.

(A „Korunk“ szinbírálójához.)

„Et in Arcadia ego“ — Énis voltam kritikus hajdan. Aztán még hozzája színész is voltam. — Mi szükség önnek mind ezeket tudni? Kérde. Hát tulajdonképp nem önnek, hanem nekem van szükségem rájuk, hogy alapot vehessek mondandómnak. Ön aztán hasznát veheti, ha lesz esze hozzá. E végre még azt is tudtára kell önnek adnom, hogy iskolát végeztem — a rhetoricáig s ebben azt a latin verset tanultam, melyet az olvasó közönség kedviért — mert ön tudom latulul is megértene — magyarul adok ilyenképpen: „Ki? mit? hol? mivel? miért? mi módon? mikor?“ Nem csak a szónoklatban, hanem az élet minden más foglalkodásaiban megbecsülhetlen javalmat tapasztalja az ember, ha-hogy, minekkelte valamibez fogna, előbb e kérdés-sorra egyenkint megfelelő törekszik. Igen szükséges az, kivált a kritikus pályára lépni akarónak. P. o. ki? azaz: ki vagyok én, hogy lezárjak ezek szakembereket egy oly művészetben, melytől mindnyája közt a legnehezebb, melyről bizvást állíthatni, hogy minden más művészeteket magában összefoglal? A ki egy Rachelt egy Ristorit látva — szégyenlem tudatlanságomat, de emlétem nem bír rugallani ama nőkel egy rangon álló férfi színész — a ki mondom látta őket, megérti miképp lehet a színművész: szónok, költő, képi, szobrász egy személyben, s még egy más nő, Viardotné azt is bizonyítja, hogy a zenészetet is hozzájuk csatlakoztatni. Következ, hogy a szinbírálónak mindezen különágakra nézve competens itélő tehetőséggel kell felruházva lenni. Ki kérdezt-e magát ön eziránt? — Jón a második kérdés: mit és ki bírál? kezdött vagy kiképzett művészt, — szerény vagy önhitt és nagy garra legaskodó egyéniséget, — komoly studiumot vagy nyegleséget sat. Nem részletezem tovább, mert itt megbirok ön helyett felelni. Önt igazán nem lehet azzal vádolni, hogy személyválogató bíráló; mert minden szak s minden egyéniség irányában egy tonusa, egy színezete van bírálatának. — Hol? Hígyje el ön, hogy ettől is sok fűg. Kolozsvárt, Pesten, Bécsben, Berlinben, Párisban, más más jelenlétnek és modorúnak kell lenni a kritikának. Ezzel nem azt akarom mondani, hogy az ön kritikái nem azért nem jók Kolozsvárt, hogy Bécsben vagy Párisban ugyancsak felségesek lennének. — Mivel? Mindenesetre illő késztültséggel; de nem az itt az egyenes felelet. Hanem lássa, a kritikusnak három eszköze van: oktatás, dícséret, gúny. Látja, ezeket mind meg kell jól bányai vetni, mert kezelések nagyon fűg az egyéniségtől. Non omnia possumus omnes! Azért minden tappra esett kritikusnak meg van a maga sajátága amaz eszközök válogatásában s velük való élésben. Választotta e ön valamelyiküket és bétanulta e ügyes használatát? — Miért? A bíráló s jelen szinbíráló célja, három lehet: a művész tökélyesítése, a közönség izlése milvelése és — saját maga fitogtatása. Az ég szerelmért „bészárkozván a maga titkos kamarájába“ feleljen meg lelkiismeretesen ama kérdésre s ha valahogy — mit nem teszsek fel — az utolsó pont tenné a felelet fővonását, csak hagyjon fel sietve a kritikával, mert biz ennél törekenyebb és mulékonyabb talapja a dícsőségnek nincsen. — Mi módon? Feljebb eszközökről szólék. Használatukban még sokkal többféle a modor, mint a hányféle a szerszám.

Az oktatás lehet egy pedant tanár cathedrai száraz mondatokká vagy követelt tekintély hatalom-szava egyfelől. Lehet másfelől egy ismeretekben dús, de nyájas világi embernek igénytelni beszélgetése, kivel nem találkozhatsz úgy hogy mindennapi szavaira is belátásunkat melyedni, láthatárunkat tágnalni ne érezzük. A dícséret lehet kimértbb vagy bizelgőbb, finomabb vagy vastagabb, bátorító vagy tönjőnező, csakhogy mindenesetre a dícsvágyat s ennél fogva a törekvést sarkantynzó legyen. Hát a gúny mily különbféle! Egy Planebe kérelhetlen morgása, egy szerető atya feddítő intése, egy safrányos bőrrepsző ostroma, mosolygó élécek finom s még is érzékeny csipkedései. Ezekről is mind számot kell magával vetni a kritikusnak. — Mikor? Lám azt mondja a Prédikátor: „Mindennek ideje van, és ideje az ég alatt minden akarataknak.“ Kévs szóban igen igen dús termékenységtől szöveg. De én e kérdésre való feleletnek csak egy korlátolt kis oldalát említem meg. Ha másnann nem, a „Marosvásárhelyi Füzetek“ből megtanulhatta „Korunk“ szinbírálója, hogy az embernek egész erkölcsiisége a gyomra állapotától fűg. Ennélfogva azt tanácslom, hogy ha nagyon rossz ebédje volt, vagy ellenben oly zsíros, hogy megcsömörült belé, ez esetek egyikében se fogjon kritika írásba, mert bizony rosszabb tít ki. Ellenben ha... de én bizony nem fessegek tovább, hanem megmondom önnek, hogy az előbbiekben elbeszéltem s más hasonló elmélkedéseken kívül, mivel készítettem én magamat a kritikai pályára. Kévsből áll, hamar készen leszünk vele. Lessing utasítását igyekeztem követni. Az aphorisma, mely néhány sorban csak

nem egy kritikai kis codexet képez, ismeretesebb mintsem szóról szóra kelljen idéznem. Feltéve tehát tudását, vessük össze már vele s az előbbiekkel az ön kritikái eljárását Szigligeti Anna k. a. irányában. Nem mondom „példának okáért“; mert minden „há“k, „ugy van“ok, „értjük“ek sat. eltávoztatásért nyíltan kivallom, hogy önnek a nevezett színészről ellen intézett utóbbi pár cikkje birt enyensen arra, hogy önt a kritikának némi idves maximáira figyeltessem. Érttem a „Korunk“ ideit 8. és 11. számaiban írottakat. Igenis „felvona“ ívét bíráló „mintegy ellensége“ a művésznő ellen, hogy „üldözze és kergesse az ő lelkét.“ És miért vajon? En csak két esetet tudok, mely némileg igazolhatná ezt az eljárást. Egyik az, ha Sz. A. k. a. egy fényes név praestigiumától környezve jött s abhoz illő és nem illő követelésekkel állott volna fel nálunk. Második ha a művészi pályán kívül esső álósvényeken, eselszövények vagy hatalmas tekintély segítségével csatlakozott volna a kolozsvári színész-társasághoz. Igen de a világ tudja, hogy nem úgy van. A testvér művésznőnk szerény kezdők gyanánt mutatták be magukat, kiknél a komoly studium és törekvés hóv tovább magasabb reményekre jogosít. A társaság igazgatója még vendégzerepeikből ismerve öntudatosan, szakja érdekében szerződött. Miért kelljen hát Sz. Anna k. a.-nak oly keservesen lakolni azért, hogy nem Jókané még? Igen de azt veti szemére ön hogy: „Jókanét látszik tanulmányozni.“ Hát biba ez, szinbíráló ur? De hisz ön nem hibáztatja, mondja. Világosság kedviért ismétlem egész passusát: „Szigligeti Anna — Róza — azon jelenetében, midőn atyját a rovatlon hozzák, meggyőződhetett ömaga, hogy Jókanét, kit a kisasszony tanulmányozni látszik, nem minden jelenetében lehet utólni egyhamar. Az a hang, a mit a kisasszony hallatott egy pillanatra — minden minden, csak az igaz fájdalom hangja nem lehetett, csak a bánatában megtört szív kinos sobaja nem volt. Engedje kérünk, sohase kockáztasson többet, mint a mennyit ereje sikerrel megbírat, és mi a legnagyobb örömmel sietünk majd följegyezni minden lépést, melyet a kisasszony előre haladt, hogy egykor méltó utóda legyen mesternőjének.“ Nős, hát az a „tanulmányozni látszik“, az a „mesternőjének“ dícsérő hangon vannak kritikájába beosztva? Megköszöntem volna én színész koromban az ilyen dícséretet! Inkább becstületes szidalm, mint ilyen dícséret. De az idézett egész passus sem dícséretnek sem szidalomnak nem becstületes. Milyen hát? Olyan biz az, a milyennek kifejezésére a magyar nyelvnek nincsen pontosan jellemző szava, hanem a szomszédba kell kölcsönözni menni érte: „gehässig.“ Hát így kell egy jól igyekeztű, alapos késztültséggel fiatal kezdőt buzdítani rögs és sikamlós pályáján való haladásra? Így tesztünk eleget Lessing kívánalmának? A kritika feljebb kitétt első vagy második cöljéhez közeledünk-e ilyesekkel? A harmadikat elérheti ön; de csak — herostratiai dícsőséggel Hígyje el, hogy passusa olvástára az elfogulatlan közönség nem azt mondja, a mit ön képzelt: „mily éles, mely kritikus!“ Még azt sem: „No ugyan megadta neki!“ Hanem: „az az itész valami elutasított széptevő lehet, a ki ily módra akar satisfactiót venni magának“ sat. De leggonoszabb következése, az ilyes elvétett tonus elveszteti a kritikusnak söt veszteti magának a kritikának a hitelet. „Az a hang, melyet a k. a. hallatott“ lehet tán, hogy nem felelt meg az idézett borzasztó momentumnak. De az ön kritikájában oly balgán van motiválva ez az állítás; hogy senkit se győzhetsz meg igazsága felől, legkevésbé, a ki leginkább kellene, magát a színészt. „Az a hang rossz volt“ — mert Jókanét nem lehet egyhamar minden jeleneteiben utólni. Ezért biz az a hang a legbensőbb fájdalom legérzékenyítőbb kitérése is lehetett s csak a szinbíráló ellenséges indulatú füle foghatta fel „minden, de minden egyéb“-nek, mely kifejezés rejteljes homálya aztán utolsó tökélyesítő vonását adja meg az egész szakaszon előlül „Gehässigkeit“-nak.

Még kolossálisabb emléket emelt herostratico-critikai dícsőségének a második idézett számban a „Korunk“ szinbírálója: „Szigligeti A. k. asszonyak — még sokat kell tanulmányoznia e szerepet“ (Romeo Juliáját), „hogy elmondassunk aztán majd, hogy nem csak átérzeve, hanem átgondolva is adta. A sirböltbeli jelenetében — hogy többet ne említsünk — nem birt természetes és következetes maradni helyzetéhez. Két nap, melyet a koporsóban tölt eszméletlen kívül s a sirböltbeli felbúrézés bizonyára meg kell hogy rázza, hideg borzalommal kell (hogy) eltöltse Julia lelkét; a titkos szer egész hatalmát nem vesztetheti el egy pillanat alatt, a lenyűgözött idegek nem nyerbethik vissza erejüket rögtön, szóval Juliának nem szabad kikelni koporsójából addig, míg eszmélete lassankint hozzá nem szokik borzasztó helyzetéhez.“

E már psychologia fitogtatása volna ugy-e? Igen is a „Marosvásárhelyi Füzetek“ biftekas és töltött káposztás elmélete szerint, Juliának hát, mivel álma ből ébred fel, egy darabig — bíráló szerint — ásitolni, nyújtózni kellene, míg „a lenyűgözött idegek visszanyerik erejüket.“ De ezzel még nincs vége a néma játéknak. Aztán mivel a kriptában ébred fel, révézeteskedjék, borzadozzék, hűgasson s tán görcsöket is kapjon, míg „eszmélete lassankint hozzá nem szokik borzasztó helyzetéhez.“ De hát Laurentio barát s a közönség mit csinált volna az alatt? Igaz hogy amaz a patikába küldhetett volna csendesítő porokért, e meg szivarra gyujthat vagy burnótos szelencéjéből szipogathat vala! De nem akarom pontonként kimutatni bir. „Átgondolása“ sok hamisságot és ferdeséget. Csak azt a kis ellenvetést tesszem, hogy Shakespeare, ki maga „birt“ egy kis gyakorlati lélektan, „na!“, (ha szinte nem is tudott volna oly derék tankönyvet írni róla, mint Szalay István), nem csak nem követeli azokat a bíráló stírgéte psychologiai fogásokat, hanem világosan ellenök is mond. Julia e szavai:

„Te itt, segéd barát, hol hitvesem?
O, jól emlékszem én hol kelle lennem,
S itt is vagyok. — De hol vagy Romeo?“

Kell-e ennél bővebb magyarázat nélkül is szembevetni több tiltakozás a bíráló kívánta „lassankint“ hozzászokta-

*) O comfortable friar, where is my Lord?
I do remember well, where I should be,
And there I am. — Where is my Romeo?

tás és hosszadalmas némajáték ellen, mit még bálletben is dolgot adna teljesíteni s teljesítése nem nagy gyönyört okozna. Nincs az az átgondolás, mely arra bírhatta volna Sz. A. k. a.-t, hogy felbúrédekor koporsójából kilépve ne mondja el a költő által elébe szabott szavakat. Bírálónak pedig igen csekély átgondolás megsugbatja, hogy ott fekvé nem mondhatta.

Ime, ha a „Quis, quid, ubi sat. átgondolása után írta volna gúncsait a „Korunk“ bírálója, nem lettem volna alkalmat benne gúncsokodni s hű idézeteimből láthatni, hogy „bizonyára“ nem kákan kerestem a bogot. A mi pedig a művésze való hatást illeti, hígyje el bíráló, hogy még érdemtelten dícséret sem árt soha annyit, mint méltatlan gúncsokkodás. Színész koromban egy vigjátékban szerepelve egykor, mind közelebbi ismerőseim magánosan, mind a kritika nyilvánosan megdícsért bizonyos nagyon sikerült mozzanatomért. En pedig jól tudtam, hogy az a mozzanat sem szerepem tanulmányának, sem a pillanat inspirációjának az eredménye nem volt, hanem egy egészen rajtam kívüli és önkénytelen körülmény gyümölese. En ezzel ugyan bülesen hallgattam; de megelégyteltem magamat elsőben hogy érdemtelten dícséretet kell töltnöm; másodsor azért hogy készülve s öntudatosan is méltóvá tehettem volna reá magamat. Egyszermind szemem felnyit a hasonló, bár eleinte csekélyeknek tetsző alkalmak kilesésére s akaratom s iparom megerősödött megragadásukra és hasznóvételükre.

Igy biz a, bíráló ur: próbálja meg ön is és ragadja meg a másik fogantyuját a kritikának. Nehezebb annak a kezelése, az igaz, de hálásabb is.

W.

POLITIKAI HIREK.

Angolország. A „Morning P.“ az olasz kérdéstről elmélkedvén, többek közt ezeket írja: „Vajjon nem fog-e legközelebb megszegetni a Villafrancában Olaszország s Austria közt kötött fegyverszünet? Ezen kérdésnek természetesen fel kell merülnie azok elméjében, kik hitelreméltnak találták azon közlést, miszerint az ausztriai kormány a nagyhatalmasságokhoz egy jegyzéket szándékozik intézni, anank kimutatása végett, hogy Olaszország helyzete állandó fenyegetés a Habsburg-házra nézve, s hogy legközelebb ezen országot lefegyverkezésre kell fölszólítani. Megvalljuk, igen nagy valószínűség létezik ezen közlés alapossága mellett. — Ugyanekkor újra fölmerül azon, a római kérdés megoldásának siettetése végett, kigondolt terv, mely szerint Sz. Péter öröksége francia-olasz hadtest által fogna megszállatni. Ezen combinatio szerint a franciák egyelőre Rómában maradnának; az olasz haderő minden beavatkozása nélkül. Ama körlevél, melyet az olasz miniszter-elnök f. hó 3-án intézett kormányának a küldvaroknál levő képviselőkhöz, az olasz kamrák újra összehívása után, most már inkább csak visszatekintési érdekel bir, de mindemellett is annak Rómára s Velencére vonatkozó nyilatkozatait figyelemreméltó. Ricasoli ezen okiratban ismétli, hogy Róma szükséges Olaszország egységére s nyugalma nézve; Velencére vonatkozólag hozzateszi, mikép az olasz kamráknak a nemzeti fegyverkezés siettetéséről gondoskodása nem az időbeli összetettközés előidézése iránti óhajásból, hanem csupán azon elhatározásból ered, miszerint meg akarják mutatni Európának, hogy Olaszország kellő sulyleggyt szándékozik föllátni saját hadereje s helyzetének kívánalmait közt, s miszerint saját kormányának büleségére bizza az alkalom s eszközök megválasztását, a velencei nép föl-szabadításának kieszközölése végett. — Az Olaszország s Ausztia közti viszonyok jelen helyzetében van egy oly tekintet, melynek nagy fontosságot kell tulajdonitunk. Mindaddig, míg Európa feje fölött függnek ezen háborui fenyegetések, miknek oka az olaszoknak Róma s Velence birtokba vétele iránti elhatározásában, s az ausztriaknak a felszigetben elvesztett felsőbbbségük visszaszerzése iránti reményeiben rejlik, Fould igen csábító hadsereg leszállítási terveket terjeszthetend ugyan Napoleon császár ele; de ezen tervek gyakorlati sikere egy ausztriai-olasz háboru fenyegető veszélye által compromittálthatatik. Franciaországra nézve, miután oly sok vért s kincset áldozott, az ausztriai felsőbbbség megbuktatása végett, teljesen lehetlen az annak helyreállításabani beleegyezésre gondolni. — A dolgok jelen állása már nem tarthat sokáig.

Francziaország. Páris, jan. 28. Lavalette római követnek közelebből röviden érintett jegyzéke terjedelmesebb kivonathoz így hangzik: Róma, jan. 18. Ertesítettem Antonelli bíbornokot a jan. 11-iki jegyzék tartalmáról. Ő már előbbi értekezések alkalmával is szóltott a pápának a Róma és Olaszország kibékítésére célzó kívánsátról. A szent atya, midőn ezen jó akaratú készségről értesült, mindig azt felelte: várjuk be az eseményeket. Inkább meg voltam hatva, mint lepetve, midőn előterjesztéseimre Antonelli bíbornok végtl mindannyiszor azt felelte, hogy egy általában semmit sem vállalt magára, miután minden kiegyezés a szent szék és azok között, kik őt megrabolták, lehetetlen. Epp oly kévéssé fűg az egyház főpapjától, mint a bíbornoki testlettől, az egyházi terület legkisebb részéről is lemondani. En felfejtettem Antonelli bíbornoknak, hogy én a jogi kérdést teljesen mellőztem. Az egyetlen cél a volna, hogy a pápai kormánynak alkalom nyujtassék, kibontakozni egy oly helyzetből, mely az ő érdekeire tüdvelen, a kereszény világ békéjére nézve pedig fenyegető. Antonelli köszönetet mondott a jóakaratu érdeklésért, de hozzátéve, hogy nem igaz, hogy a szent atya és Olaszország között meghasonlás léteznék. Habár szakadás is van a szent szék és a turini kabinet között; de Olaszországbozi viszonyai kitünőleg jók. Olaszok, sőt maga a legelső olasz is fájdalomason vannak érdekelve azon kegyetlen megpróbáltatások által, melyek az olasz egyházat sújtják. A mi az országrablókkal alkudozást illeti, mi azt soha sem fogjuk tenni; minden egyezkedés e téren lehetelen. A főpap, valamint a bíbornok is már kinevezetésük előtt esküvel kötelezik magukat, hogy az egyház területéből semmit át nem engednek. Így tehát a szent atya semmi ily nemü engedményt nem tehet; egy conclovenak em lenne joga azt tenni, valamint egy új pápának sem

szintoly kevésbé az utána következőknek és századról évszázadra. Excellenciát tudni kívánja, van-e remény kiegyezésre. Azt hiszem, tagadólak kell felelnem." Antonellinek a pápa utasításainak megkapása után, jan. 18-án Lavallettehez intézett irata hasonló tartalmu ezen szóbeli felelettel.

Páris, jan. 28. Thouvenelnek jan. 11-én Lavallettehez intézett jegyzéke lényegében így hangzik: „Midőn a császár kormánya az olasz királyságot elismerte, azon meggyőződés ben tette azt, hogy a multnak visszahozatala többé ki nem vihető. A monarchiák közül csak három, úgymint: Ausztria, Spanyol- és Bajorország vonakodtak hivatalos viszonyba lépni Turinnal. Egy kormány sem gondol arra, hogy a dolgok Olaszországban felállított új rendje ellen erőszakkal hasson vissza. Nyíltan kikiáltva, vagy hallgatólak megengedve, a bé nem avatkozás elve az európai béke védpauszává lett. A római udvar valószínűleg nem számít idegen segílyre, hogy elvesztett tartományait visszahódítsa. Nem akarom hinni, hogy Róma valaha beleegyeznék, oly érdekekért, melyeknek eredménye kétséges, egyikét a legborzasztóbb világháborúknak idézni elő. A tapasztalat tanúságai azt javasolják a szent székeknek, hogy, a nélkül hogy jogairól lemondana, egy tényleges kiegyezésre szánja el magát, mely visszavágja a békét a catholikus világ kebelébe, tovább fűzze a pápaság kegyeletes hagyományait, mely Olaszországot oly sok ideig fedezte védszárnyaival, s újból magához csatoljon egy kegyetlenül megpróbált s annyi századok után ismét önmagának visszaadott nemzetet. Szükséges tudnunk, hogy vajjon táplálhatjuk-e azon reményt, hogy a szent székek kintre a bevégzett tényeket, kész leend egy oly kombinációt kidolgozni, mely biztosítaná a pápának az ő méltósága, biztonsága és függetlensége ama feltételeit, melyek hatalmának gyakorlására szükségesek; avagy le kell-e mondanunk e reményről. Ha ezen eszmemenet helyeseltetnék, mi őszintén és erősen fognánk arra törekedni, hogy a kibékülés egy ilyen tervét, melynek alapjait ő szentsége kormányaival megállapították, Turinban keresztyélvgyük. Olaszország és a pápaság akkor megszűnnének ellenséges táborokban lenni; ismét visszalépne a természetes viszonyaikba, azon becsületbeli kötelességek következtében, melyeket Franciaország szava érvényesített. Róma a kellő gyámoltás szükségét azon részen látná, mely most őt veszélyelyel látszik fenyegetni. Egy ilyen eredmény a megnyugvás és

hála élénk érzetét keltene fel az összes katolikus világban. Thouvenel felhívja Lavallette urat, hogy mindezekről Antonelli bíbornokot, sőt magát a pápát is értesítse.

Páris, jan. 25. Új kombinációkról beszélnek, melyek Velence átengedését lehetővé tennék. E szerint Ausztria átengedné Velencét gyűlölt szomszédjának s helyébe Hercegovinát kapná, Miksa főherceg pedig a mexikói trónt nyerné el. A porta pénzkárpótlást kapna. Bécsben úgy látszik kikémlték a hangulatot, noha az osztrák császár Velencei utazása és beszédei az ellenkezőt mutatják. Anglia és Spanyolország még nem kerestettek meg, hogy a mexikói tervben megegyezzenek. Ausztria részéről az Oceánon túli trón nem tekinthető elég kárpótlásnak Velenceért, ha csak a nyugati hatalmak legalább 10 évre nem biztosítják seregükkel a mexikói trónt. Anglia ily kötelezettségre nehezen álland.

Páris, jan. 26. A „Patrie“ szerint 15 mexicói tartomány küldöttséget menesztett a nagyhatalmak követeihez december végén oly kérvénnyel, hogy szabadeltv monarchia állítsák föl Mexicóban. Mexico 21 tartományból áll, melyek közül e szerint 15 monarchiát kíván.

Ujabbak. A „P. L.“ bécsi levelezője írja jan. 29-én, hogy az értekezések a m. kir. udv. kancelláriában azon nap is folytatottak. Kápy Ede kir. biztos ur és gr. Coronini katonai kormányzó ő excja több ideig mulattak a magyar kancellárnál.

Turin, jan. 29. A mai „Opinione“ vezércikke Napoleon császár trónbeszéde felett elmélkedvén, kérdi: minő kisegítő eszköz békithetné ki a dualismust Olaszországban? Thouvenelnek Lavallettehez intézett jegyzéke semmi javaslatot nem tartalmaz; Romát sem hívja fel, hogy javasoljon. A pápai kormány jelen viszonyai kizárják egy Franciaország által tanácsolt kiegyezés lehetőségét. Franciaország adhat részvételt és önzéstelen tanácsokat, de tartozkodni fog javaslatokat terjesztetni a pápa és Olaszország elő, ne hogy azon veszélynek tegye ki magát, hogy azokat

viszszautasíttatni lássa. Miután a pápai kormány az elvesztett tartományokat visszahódítani, Olaszország pedig azokat, a melyek még a pápa birtokában vannak megszerezni akarja, és meg kell hogy szerezze: a kiegyezés lehetetlen. Olaszország kevésbbé törekszik azon, hogy egy oly megoldást találjon, melyet a romai udvar elfogad, mint egy olyat, a mely Franciaországnak tetszik. Legyünk meggyőződve, így végződik a cikk, hogy a császár által kifejezett kívánság, a két ellentét kiegyenlítésére, csak oly javaslatok által valósítható, melyek Olaszországban készültek és érlelődtek meg.

Roma, jan. 29. A polgári törvényszék elnöke orozva meggyilkoltatott.

Páris, jan. 29. A „Patrie“ egy a mexikói trónról s Ferdinánd Miksa főhercegre jelöltségéről szóló cikkében reményét nyilvánítja, hogy a mexikói kérdés rendezésekor, Ausztriának Velence kicseréléséért elegendő területi kárpótlást fognak ajánlhatni.

Konstantinápoly, jan. 29. A török kormány, mely fél, hogy Garibaldi az adriai tengeren kiszállást fog megkísérteni, utasította Omer basát, hogy ez esetben a dalmáciai kormányzóval egyetértve működjék.

Páris, jan. 29. A törvényhozó testület előterjesztett diplomai okmányok között van Thouvenelnek két jegyzéke, melyekben Sardinia sziget annexioja ellen tiltakozik.

Scutari, jan. 29. Ezer főnyi rendetlen csapat küldetett ki, hogy Krinica és Selca községeket megadásra kényszerítse. A montenegroiak tulnyomó száma miatt azonban ma ismét két ezer keresztény hegylakos fog oda küldetni

T. és felelős szerkesztő DOZSA DANIEL.

H I R D E T É S E K.

HIVATALOS.

(455)
Sz. 557. 1861

Hirdetés.

B. Josintzi László kérelmére Vendler Károlynak a felosztott kolozsvári es. k. kerületi törvényszék ítélete folytán osztr. értékben 4341 frt 75 kr. tőke, és járuléka behajtása végett lefoglalt ingatlan javai u. m.

a.) Külmagyar-utczában 34 sz. alatt levő 3986 frta,
b.) Ugyanott 224 sz. alatt 3076 frt 50 kr-ra,
c.) Kül-szénutczai 83 sz. alatti 1251 frta osztr. értékben becsült házasság telkei,
d.) A csere alatti 24 frta o. é. becsült kaszállója 1862-ki februar 6-án és mártzius 6-án délelőtt 9 órakor a város házánál tartandó nyilvános árverés útján el fognak adni, miről a venni szándékozók azon hozzáadással értesítettek, hogy az árverés megkezdése előtt a becsültárak, a mely egyszerűsind kikiáltási ár is, 5°/₁₀₀-át tartoznak letenni. Az árverés többi feltételei a főjegyzőnél megtekinthetők. —

Kolozsvár sz. k. város törvényszékének 1861 dec. 31-én tartott üléséből kiadta:
Gothárd József főjegyző.

(456)
Sz. 55 1862

Árlejtési hirdetmény.

A kolozsmonostori uradalmi mészárszék és a Bogártelki uradalmi Curialis házánál szükséges reparációkra felsőbb rendelt következtében következő pénzüsszegek, úgymint a mészárszékre 1495 frt 44¹/₂ kr. a bogártelki udvarházra pedig 2035 frt 47 kr. ausztr. ért. rendeltetvén meg, azoknak végbevitelére nézve e folyó 1862-ik év februar 20-án a kolozsmonostori uradalmi irodában árlejtés fog tartatni, mi is azon megjegyzéssel tétetik közhirrre, hogy az erre vonatkozó építési rajzok és előleges kiszámítások (Überschlag) addig is az említett uradalmi hivatalnál minden időben megtekinthetők.

A kolozsmonostori alap. uradalmi gazdasági hivataltól.

NEM HIVATALOS.

(457) (2-3)
Haszonbéri hirdetmény.

A Sztrigy völgyében s a hátszeg-vidéki országot mellett **Pusztá Kalán**on, Sz.-város, Déva és V.-Hunyad központján egy terjedelmes udvartelek négy szobából álló kőházzal, 1-ső osztályu 170 h. szántó s 70 h. kaszálófölddel, kirekesztő koresmárlási s jűhlegeltetési joggal, úgy szintén az ezen jöszághoz tartozó 1-ső s 2-od osztályu szőlőhegyi birtokok Felső-Nádason és Felső-Okloson, bérbe adandók. — Bővebb értesítést ad báró Kemény Lajos ur V.-Hunyadon.

(454)

K i m u t a t á s

a trieszti Azienda Assicuratrice életbiztosítási irodájában (monostorutczai b. Aporféle ház, első emelet) mult december hóban tett biztosításokról, és pedig:

1. Halál esetére, egész díj-fizetéssel	35,500 frt.
2. Halál esetére, fél díj-fizetéssel	7,500 „
3. Hozomány-biztosítás (gyermekeknek)	5,500 „
4. Halál esetére két személy közt	4,000 „
Összesen	52,500 frt.

Kolozsvárt, januar 15-én 1862.

A trieszti kir. szabad. Azienda Assicuratrice erdélyországi központos. életbiztosító irodájából.

Nyomatott az ev. ref. főtanoda betűivel. (Bel-farkasutczá 74 sz.)

(449)

²/₂ 1862.

(2-8)

VIRÁGGYANTA (BLÜTHENHARZ) a háziállatok terméketlensége ellen,

mint: ménlovak, kanczák, bikák, tehén, disznók, juhok és kecskék. A vele eszközölt kísérletek folytán mindig biztosan hat, s azért legjobban ajánlható. A raktárnok uraknál e szer jószágáról számos bizonyítványok állnak megtekintésre.

Továbbá:

Királyi porosz és a királyi szász r. inisiterium engedélyével.

Az utánzástól mint a és helyeg tilalom által törvényesen megóva.

KORNEUBURGI MARHAPOR

lovak, szarvasmarhák és juhok számára

jónak találva több évi kísérletek által s egyszerűsind a porosz király ő Felsége jóistálólban, ő Felségének vezérőrnagya s főlovásmestere ő nagyméltósága meghagyása folytán Willisen ur sokszoros próbáinál, dr. Knauer I. osztályu gyógyszerész és az összes királyi istállók főloorvosa elismerése szerint, — mindig:

LONÁL: torok-mirigy, bélgyöres, étvágyhiány eseteinél, s különösen a lonak teljes épségben s tüzesen tartására.

SZARVASMARHÁL: a vérteljesnél s a tehének felpuffadásánál (szeles has), kevés, vagy rozsz tejelésnél, melynek minősége ennek használata után meglepőleg javul, — tüdőbajoknál; borjúzús alatt ennek teheneknél alkalmazása igen előnyös, valamint a gyöngye borjúk is lát-hatólak fejlődnek ennek beadása miatt.

JOHNÁL: máj-metely elhárítására, az altest rothadásánál s más bajainál, hol a tehetlenség tünkre teszi.

Kapható valódi minőségben:

Kolozsvárt: Wolff J. gyógyszer.; Szebenben: Zöhrer F.; Décszen: Krémer Samu; Nagyban: Popp S.; Szász-Régenben: Ditrich és Wagner; Tordán: Welits Gabor uraknál.

STEIN JÁNOS könyvtárusnál Kolozsvárt kapható: ÁLLATTAN

elbeszélő modorban és versben, népiskolák számára készíté Pánczél Ferencz.

I. rész: **Honi házi állatok**, ára 16 kr.

II. „ **Honi vad állatok**, ára 30 kr.

Kézay Simon mester magyar krónikája. Fordította Szabó Károly. Ára 1 frt.

Időszaki vezér-fonal az egyetemes történelemhez. Iskolai és magán használatra írta Vámosy Mihály, a pesti ref. gymnasiumban a történelem és magyarnyelv tanára. Ára 1 frt 50 kr.

Virgil Éneisze. Magyarítá Sebők Árkád, pannonhegyi benzés és tanár. — Ára 2 frt 50 kr.

Mese-lomb. Jó gyermekek számára. — 12 színezett képpel. Ára 40 kr.

Rege-csarnok. Jeles gyermekek számára, képekkel, ára 40 kr.

A gyakorlati méhészet rövid vázlat, különös tekintettel Dzierzon módszerére. Írta Hradszky József, r. k. lelkész Zsakócson. Ára 1 frt 50 kr.

Rövid utasítás a kert magvak tenyésztésére. Írta Ördödi István Károly. Ára 40 kr.

A díszes társalkodó, vagy is világba termett ember. Hasznos kézikönyv minden neműek és ranguak számára. Az illem és udvariasság minden alkalmak- és viszonyokhoz mért szabályai, továbbá mindenféle társas játékok, énekek, szavalmányok, emlékvessék, talányok, alkalmi üdvözlések stb. gyűjteménye. Ára 70 kr.